

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.002.04.2016
P/16/058

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach
ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice
T +48 32 784 42 00, F +48 32 784 42 30
lka@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/058 – Zapobieganie bezdomności zwierząt
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Artur Stekla, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 98146 z dnia 14 stycznia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna ¹ , ul. Majątkowa 42, 44-207 Rybnik, Regon: 000802538
Kierownik jednostki kontrolowanej	Grzegorz Macionczyk, Prezes Zarządu. Kierownikiem Schroniska dla Bezdomnych Zwierząt w Rybniku jest Przemysław Plucik. (dowód: akta kontroli str. 3, 25)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W okresie objętym kontrolą² Spółdzielnia prowadziła działalność w zakresie ochrony zwierząt i ochrony przed bezdomnymi zwierzętami zgodnie z uzyskanymi zezwoleniami Prezydenta Miasta Rybnika oraz pozostałych 15 gmin, na terenie których świadczyła tego typu usługi.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli³, Spółdzielnia zapewniała⁴ właściwe warunki dla zwierząt w Schronisku dla Bezdomnych Zwierząt w Rybniku przy ul. Majątkowej 42⁵ w zakresie bytowania, pielęgnacji, karmienia, pojenia oraz zabezpieczenia odłowionych i utrzymywanych zwierząt.

Spółdzielnia prowadziła wykaz zwierząt odłowionych bądź przyjętych do Schroniska, zgodnie z wymogami określonymi w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt⁶ oraz zapewniła zgodność prowadzonego wykazu ze stanem zwierząt, dokumentacją zwrotów zwierząt właścicielom, adopcji zwierząt oraz z liczbą zwierząt padłych z przyczyn naturalnych lub uśmierconych w wyniku eutanazji.

¹ Zwana dalej Spółdzielnią.

² To jest w okresie od stycznia 2014 r. do stycznia 2016 r.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie

⁴ W czasie przeprowadzenia kontroli.

⁵ Zwanym dalej Schroniskiem.

⁶ Dz. U. z 2004 r., nr 158, poz. 1657, zwanej dalej Rozporządzeniem w sprawie wymagań weterynaryjnych dla schronisk.

W dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej prowadzonej w Schronisku odnotowywano wykonywane zabiegi kastracji, sterylizacji lub eutanazji zwierząt⁷ oraz przeprowadzenie obowiązkowego szczepienia przeciwko wścieklicznie.

Nieprawidłowości stwierdzone w toku kontroli dotyczyły:

- lokalizacji Schroniska w odległości mniejszej niż określona w §1 ust. 1 Rozporządzenia w sprawie wymagań weterynaryjnych dla schronisk od zakładów prowadzących działalność w zakresie zbierania, przechowywania, operowania, przetwarzania, wykorzystywania lub usuwania ubocznych produktów zwierzęcych. Przepis ten stanowi, że schronisko dla zwierząt powinno być zlokalizowane w miejscu oddalonym co najmniej o 150 m od tego typu zakładów,
- prowadzenia przez Spółdzielnię grzebowniska zwłok zwierzęcych lub ich części bez uzyskania zezwolenia Prezydenta Miasta Rybnika, wymaganego na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 4 i ust. 6 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach⁸,
- wprowadzenia przez Zarząd Spółdzielni do Regulaminu Schroniska dla Bezdomnych Zwierząt w Rybniku postanowień zobowiązujących do typowania zwierząt i uśmiercania osobników starych, niedołączonych, chorych – bez szans na adopcję, co było niezgodne z zasadami humanitarnego uśmiercania zwierząt, wynikającymi z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt⁹,
- niezapewnienia, w okresie objętym kontrolą, prawidłowego dokumentowania przeprowadzania badań lekarskich, diagnostyki i niezbędnego leczenia chorych i rannych zwierząt przebywających w Schronisku,
- niewykonywania obowiązkowych zabiegów kastracji lub sterylizacji u wszystkich zwierząt przyjętych do Schroniska, które w późniejszym okresie zostały przekazane do adopcji lub zostały wypuszczone na wolność, co stanowiło naruszenie umów zawartych z ośmioma gminami finansującymi ochronę przed bezdomnymi zwierzętami.

Ponadto, NIK zwraca uwagę na:

- niepodejmowanie przez Spółdzielnię w latach 2014 i 2015 oraz w styczniu 2016 r. aktywnych działań mających na celu propagowanie adopcji zwierząt, co w ocenie Izby, mogło być jedną z przyczyn zmniejszenia liczby adoptowanych zwierząt,
- umiejscowienie pomieszczenia kociarni w bezpośrednim sąsiedztwie przejścia (korytarza) oraz klatek przeznaczonych m.in. dla mniejszych psów. Lokalizacja taka nie służyła ograniczeniu stresu u przetrzymywanych kotów i mogła być dodatkową okolicznością wpływającą niekorzystnie na dobrostan tych zwierząt,
- zwierzęta padłe lub poddane eutanazji na skutek wypadków (zdarzeń drogowych) oraz uśpione ślepe mioty, które nie były ujęte w Wykazie zwierząt przyjętych do Schroniska, były wykazywane w miesięcznych sprawozdaniach z bieżącej realizacji przez nie usług opieki nad bezdomnymi zwierzętami, a nie w odrębnej pozycji, co zniekształcało informację o faktycznej liczbie zwierząt przyjętych do Schroniska.

⁷ Bez wskazania przyczyny lekarsko-weterynaryjnej wynikającej z oceny stanu zdrowia zwierzęcia.

⁸ Dz.U. z 2016 r., poz. 250, zwanej dalej *ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach*.

⁹ Dz. U. z 2013 r., poz. 856 ze zm., zwanej dalej *ustawą o ochronie zwierząt*.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Prawdliwość działalności schroniska, w tym zapewnienie warunków bytowania zwierząt

Opis stanu faktycznego

1. Schronisko dla bezdomnych zwierząt w Rybniku zostało utworzone przez Spółdzielnię w maju 1999 r. na podstawie uchwały Walnego Zgromadzenia Członków z 12 marca 1999 r. Schronisko działa na podstawie decyzji Powiatowego Lekarza Weterynarii w Rybniku z 16 sierpnia 2007 r. w sprawie zatwierdzenia prowadzonej przez Spółdzielnię działalności Schroniska i nadania mu weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego¹⁰ oraz decyzji Prezydenta Miasta Rybnika z 19 listopada 2007 r., zezwalającej na prowadzenie Schroniska od 1 stycznia 2008 r. do 31 grudnia 2017 r. Spółdzielnia prowadziła również grzebownisko zwłok zwierzęcych lub ich części. Powiatowy Lekarz Weterynarii w dniu 16 sierpnia 2007 r. zatwierdził prowadzenie przez Spółdzielnię grzebowniska zwierząt w zakresie spełniania warunków sanitarno-weterynaryjnych i zezwolił na usuwanie martwych zwierząt domowych poprzez ich zakopywanie w ziemi¹¹. Spółdzielnia nie posiadała zezwolenia Prezydenta Miasta Rybnika na prowadzenie grzebowniska.

Według przeprowadzonych oględzin i wycień, grzebownisko służące do usuwania ubocznych produktów zwierzęcych (odpadów zwierzęcych, zwłok martwych zwierząt i ich części), znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie Schroniska, tj. w odległości około 20 metrów od jego zabudowań i wybiegów dla zwierząt¹². Przywołana decyzja Powiatowego Lekarza Weterynarii została poprzedzona jedynie pismami informacyjnymi Naczelnika Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Rybnika z września 1999 r., skierowanymi w odpowiedzi na wniosek Spółdzielni w sprawie wydania warunków i zezwolenia na uruchomienie grzebowniska dla zwierząt. W piśmie z 28 września sprecyzowano warunki prowadzenia grzebowniska i grzebania odpadów zwierzęcych, natomiast w piśmie z 29 września 1999 r. poinformowano, że wydanie zezwolenia na tego rodzaju działalność nie leży w kompetencjach tego Wydziału. Odpowiadając na pytanie, dlaczego Prezydent Miasta Rybnika w roku 1999 nie wydał decyzji administracyjnej zezwalającej na prowadzenie przez Spółdzielnię grzebowniska, do czego zobowiązywał go obowiązujący wówczas przepis art. 7 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach¹³, Naczelnik Wydziału Gospodarki Komunalnej, udzielając informacji z upoważnienia Prezydenta Miasta, nie podał przyczyn tego stanu, wskazując na brak dokumentacji archiwalnej z 1999 r. Według tej osoby nie można jednoznacznie stwierdzić czy decyzja została wydana, gdyż mógł ją przygotować inny wydział Urzędu Miasta.

2. W latach 2014-2015 Spółdzielnia świadczyła usługę w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami (m.in. odławianie lub odbiór bezdomnych zwierząt wraz z ich transportem do Schroniska) oraz usługę utrzymywania bezdomnych zwierząt w Schronisku wraz ze stałą opieką weterynaryjną na rzecz

¹⁰ 24738601.

¹¹ W ramach zezwolenia grzebano zwierzęta padłe lub uśmiercone w Schronisku oraz, jako działalność komercyjną – zwierzęta, należące do innych właścicieli.

¹² Na podstawie wycień sporządzonych na podstawie mapy katastralnej nieruchomości Spółdzielni zamieszczonej na stronie <http://mapy.geoportal.gov.pl/imap/>.

¹³ Tekst pierwotny ustawy: Dz.U. z 1996 r. Nr 132 poz. 622 ze zm. wynikającą z art. 61 ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej – Dz.U. z 1997 r. Nr 60 poz. 369.

15 okolicznych gmin i miast¹⁴. Na prowadzenie ww. działalności i usług Spółdzielnia posiadała ważne zezwolenia prezydentów i burmistrzów lub wójtów gmin oraz zawarte umowy na świadczenie usług. Przykładowo w dniu 19 listopada 2007 r. Prezydent Miasta Rybnika wydał decyzję zezwalającą Spółdzielni na prowadzenie w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r. działalności w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami na terenie Miasta Rybnika, polegającej w szczególności na wyłapywaniu, przewożeniu, przyjęciu i przetrzymywaniu bezdomnych zwierząt z terenu miasta oraz rozstrzygnięciu o dalszym postępowaniu z nimi, humanitarnym traktowaniu i usypianiu przetrzymywanych zwierząt zgodnie z obowiązującymi przepisami, zapewnieniu zwierzętom niezbędnej opieki weterynaryjnej, utylizacji padłych zwierząt, przetrzymywaniu i obserwacji zwierząt podejrzanych o wściekliznę oraz wykonywaniu innych usług związanych z problemem bezdomności zwierząt. Burmistrz Miasta Pszów wydał, w dniu 28 grudnia 2007 r., na okres 10 lat zezwolenie na prowadzenie przez Spółdzielnię ochrony przed bezdomnymi zwierzętami na terenie tego miasta, zaś Wójt Gminy Nędza udzielił podobnego zezwolenia Spółdzielni w dniu 14 stycznia 2008 r. Umowy zawarte z gminami finansującymi ww. zadania (za wyjątkiem Miasta Pszów) obejmowały cały zakres usług ochrony przed bezdomnymi zwierzętami i przewidywały jedno roczne wynagrodzenie ryczałtowe (płatne w stałych ratach miesięcznych), którego wysokość nie była bezpośrednio uzależniona od liczby wyłapywanych i przyjmowanych zwierząt. W przypadku Miasta Pszów Spółdzielnia nie była odpowiedzialna za czynności wyłapywania i transportu zwierząt do Schroniska, a jedynie za przyjęcie zwierzęcia, zapewnienie kompleksowej opieki i prowadzenie działań na rzecz adopcji.

Realizacja usług wyłapywania bezdomnych zwierząt przez Spółdzielnię nie była kontrolowana przez gminy. Przeprowadzane przez przedstawicieli gmin czynności obejmowały jedynie wizje i oględziny warunków przetrzymywania zwierząt w Schronisku.

(dowód: akta kontroli str. 4-6, 9-26, 59, 63-65, 93-124, 129-135, 139-158, 298-301, 323-326)

3. Zarząd Spółdzielni ustalił Regulamin określający zadania dla Schroniska i zasady jego funkcjonowania, w tym m.in. godziny przyjęć interesantów, zasady postępowania przez osoby odwiedzające. Został on pozytywnie zaopiniowany w dniu 12 lipca 2000 r. przez Prezesa Zarządu Koła w Rybniku Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami. Załącznikiem do Regulaminu był cennik usług świadczonych przez Schronisko, obowiązujący od 2009 r.

(dowód: akta kontroli str. 44-51)

4. Stan techniczny i sanitarny schroniska

Schronisko w pełni spełniało wymogi lokalizacyjne i organizacyjne oraz wymagania weterynaryjne określone w rozporządzeniu w sprawie wymagań dla schronisk dotyczące:

– położenia obiektów Schroniska w miejscu oddalonym od siedzib ludzkich, obiektów użyteczności publicznej, zakładów należących do podmiotów wytwarzających produkty pochodzenia zwierzęcego, zakładów należących do przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania

---

¹⁴ Rybnik, Pszów, Czerwionka-Leszczyny, Knurów, Radlin, Rydułtowy, Nędza, Lyski, Kuźnia Raciborska, Sońcówce, Pilchowice, Gierałtowiec, Gaszowice, Markłowice i Jejkowice. W 2016 r. nie została zawarta umowa na świadczenie ww. usług z gminą Radlin z uwagi na nie wybranie oferty Spółdzielni.

środków żywienia zwierząt oraz rzeźni, targów, spędów, ogrodów zoologicznych oraz innych miejsc gromadzenia zwierząt;

– utwardzenia terenu i ogrodzenia w sposób zapobiegający przedostawaniu się utrzymywanych zwierząt na zewnątrz;

– wyodrębnienia pomieszczeń i kojców przeznaczonych do: izolowania zwierząt chorych lub podejrzanych o chorobę¹⁵, utrzymywania zwierząt zdrowych, w tym osobnych dla samców, samic, samic z oseskami, młodych oddzielonych od matek, a także do wykonywania kwarantanny oraz do separacji zwierząt agresywnych. Pomieszczenia lub kojce były oddzielone przegrodami, które uniemożliwiają lub znacząco utrudniają wzajemny kontakt z innymi zwierzętami, a ściany, podłogi i drzwi (furtki) w tych miejscach były wykonane z materiałów łatwych do mycia lub odkażania i niepowodujących kontuzji lub urazów u zwierząt lub umożliwiających ich ucieczkę¹⁶;

– urządzenia sali przeznaczonej do wykonywania zabiegów leczniczych i chirurgicznych u zwierząt¹⁷ oraz osobnych pomieszczeń przeznaczonych do: przechowywania sprzętu do wylapywania zwierząt, wydawania zwierząt ze Schroniska, przechowywania karmy, przechowywania środków i sprzętu dezynfekcyjnego, kuchni dla zwierząt oraz do przetrzymywania zwłok martwych zwierząt (lub ich części) w chłodni;

– zapewnienia kilkunastu wybiegów dla psów oraz dwóch kociarni, na których zwierzęta, w dobieranych grupach, mogły realizować podstawowe zachowania właściwe dla gatunku;

– posiadania zaplecza socjalnego dla pracowników schroniska.

(dowód: akta kontroli str. 66-89)

Spółdzielnia zapewniła właściwe warunki realizacji usług świadczonych gminom finansującym zadania ochrony przed bezdomnymi zwierzętami, polegających na ich wylapywaniu i przewożeniu¹⁸ do Schroniska celem opieki i dalszego utrzymywania. Schronisko dysponowało środkami transportu¹⁹ i niezbędnym wyposażeniem technicznym²⁰.

(dowód: akta kontroli str. 67-71)

5. Warunki przebywania zwierząt w Schronisku

Zwierzęta przebywały w pomieszczeniach, kojcach i klatkach. Wszystkie zwierzęta miały zapewnione: swobodę poruszania, legowisko oraz stały dostęp do wody zdatnej do picia²¹, ochronę przed zimnem, upałami, opadami atmosferycznymi i osłonę przed wiatrem (zadaszenia, podesty, budy, przegrody kojców lub miejsca w ogrzewanych pomieszczeniach). Wszystkie psy i zdrowe koty miały zapewniony dostęp do światła dziennego. Dostęp do światła dziennego posiadały również pomieszczenia dwóch z trzech izolatek dla zwierząt. Jedynie w pomieszczeniu, które służyło za trzecią izolatkę nie było okna. W dniu oględzin w pomieszczeniu tym nie było zwierząt. Zdrowe psy, po zakończeniu okresu kwarantanny miały zapewniony dostęp do wybiegów lub

¹⁵ Schronisko dysponowało dwoma takimi pomieszczeniami dla czterech kotów (lub małych zwierząt) i dwóch psów (lub większych zwierząt).

¹⁶ W tym do sąsiednich pomieszczeń, kojców lub boksów.

¹⁷ Gabinetu weterynaryjnego wraz z podstawowym wyposażeniem lekarskim.

¹⁸ Wyłącznie na potrzeby własne Spółdzielni.

¹⁹ Dwa samochody użytkowe z klatkami dla zwierząt i światłami ostrzegawczymi.

²⁰ M.in. narzędzia, chwytaki, specjalistyczne rękawice, czytniki do elektronicznej identyfikacji zwierząt, smycze, kamizelki odbłaskowe, nosze.

²¹ W dniu oględzin, z uwagi panującą wówczas ujemną temperaturę powietrza i zamarzanie wody, była ona uzupełniana okresowo.

kojców zewnętrznych, natomiast wszystkie koty²² były przetrzymywane w jednej ogrzewanej kociarni wewnętrznej. W okresie wiosennym, letnim i jesiennym koty mogą być przetrzymywane także w pomieszczeniu drugiej kociarni (zewnętrznej).

Pomieszczenia, kojce i klatki dla zwierząt były utrzymywane w odpowiedniej czystości i były sprzątane z resztek pokarmów, odchodów i odpadów. Schronisko nie wykorzystywało ściółki dla zwierząt. Zastępowały ją drewniane podesty i wykładziny dla psów oraz koce dla kotów, które były suche i czyste.

W dniu oględzin nie stwierdzono przepełnionych pomieszczeń lub kojców dla zwierząt. Schronisko, zgodnie z informacją Kierownika było przygotowane do utrzymania maksymalnie 330 psów oraz 30 kotów. Posiadało 184 pomieszczenia i boksy²³ dla psów oraz 2 pomieszczenia i 20 mniejszych boksów lub klatek dla kotów i innych małych zwierząt (np. szceniąt psów). Średnia liczba psów w jednym kojcu (pomieszczeniu) zmniejszyła się z 2,04 w roku 2012 i 2013 do 1,79 w kontrolowanym okresie, z uwagi na zwiększenie liczby kojców (ze 162 do 184), natomiast średnia liczba kotów w boksie zmniejszyła się z 1,76 do 1,36, dzięki zwiększeniu liczby kojców (z 17 do 22). Schronisko dysponowało wystarczającą liczbą bud dla psów oraz wyposażenia w postaci smyczy, obroży, misek i naczyń do pojenia i karmienia zwierząt.

Karmienie zwierząt przeprowadzano w godzinach rannych i popołudniowych, a ich żywienie odbywało się w sposób właściwy dla gatunku. Schronisko dysponowało zapasem pokarmu przeznaczonego dla zwierząt (suchej karmy i puszek), na co najmniej trzy dni.

(dowód: akta kontroli str. 62, 66-89, 133-135)

W okresie objętym kontrolą zwierzętami utrzymywanymi w Schronisku zajmowało się 10 pracowników (w 2014, 2015 i styczniu 2016 r.) oraz dodatkowo dwóch zleceniobiorców. Kierownik Schroniska odpowiedzialny m.in. za nadzór i koordynację całości jego prac legitymował się dyplomem inspektora ochrony zwierząt oraz zaświadczeniem potwierdzającym kwalifikacje konwojenta przy transporcie zwierząt. Wszyscy pracownicy zatrudnieni w Schronisku przy sprawowaniu opieki i nadzoru nad zwierzętami zostali zapoznani z pisemnymi wskazówkami dotyczącymi odławiania psów i postępowania z psami, w tym z trudnymi i niebezpiecznymi. Pracownicy Schroniska oraz zleceniobiorcy zostali w latach 2013, 2014 i 2015 r. przeszkoleni przez Kierownika Schroniska jak postępować ze zwierzętami bezdomnymi, agresywnymi i poszkodowanymi w zdarzeniach drogowych oraz zapoznani z przepisami ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt. Jeden ze zleceniobiorców zatrudnionych przez Spółdzielnię w roku 2015 oraz w styczniu 2016 r. posiadał dyplom i kwalifikacje technika weterynarii.

Pracownicy Schroniska pracują w systemie dwuzmianowym od godziny 6:00 do 22:00 w każdym dniu tygodnia, w tym w niedziele i święta. W tym czasie sprawowana jest pełna opieka nad zwierzętami²⁴. W godzinach nocnych teren całej Spółdzielni, w tym Schroniska dla zwierząt jest dozorowany przez pracowników, którzy w razie potrzeby mają obowiązek wezwać pracownika Schroniska, który pełni dyżur interwencyjny w miejscu zamieszkania. Pracownicy interwencyjni pełnią dyżury nocne na wypadek ewentualnych wezwań z terenu

²² Na dzień przeprowadzenia oględzin przebywało w schronisku 14 kotów.

²³ W tym przewidzianych dla większej ilości zwierząt.

²⁴ M.in. pojenie, karmienie, sprzątanie, prowadzenie zabiegów higienicznych, prowadzenie zabiegów lekarsko-weterynaryjnych z udziałem lekarza weterynarii.

gmin, z którymi Spółdzielnia ma zawartą umowę na prowadzenie odławiania bezdomnych zwierząt i przetrzymywania ich w Schronisku lub interwencji związanych ze zwierzętami poszkodowanymi w wyniku zdarzeń drogowych.

(dowód: akta kontroli str. 17-18, 25-43)

6. Opieka weterynaryjna.

Zgodnie z informacją upublicznią na stronie internetowej Schroniska²⁵, wszystkie zwierzęta w schronisku są na bieżąco szczepione, kastrowane i sterylizowane, a psy także znakowane elektronicznie (czipowane). Regulamin Schroniska przewidywał możliwość leczenia przebywających w Schronisku chorych zwierząt rokujących nadzieję na wyzdrowienie oraz obowiązek poddawania eutanazji – humanitarnej śmierci zwierząt zaraźliwie chorych; poszkodowanych w wypadkach - nierokujących na wyzdrowienie; starych, niedołącznych, cierpiących – bez szans na adopcję oraz bardzo agresywnych – stwarzających zagrożenie dla ludzi i zwierząt.

Zarząd Spółdzielni miał obowiązek powołania komisji z udziałem przedstawiciela Zarządu, kierownika Schroniska i lekarza weterynarii, która miała decydować o konieczności usypiania wytypowanych zwierząt. Zarząd poinformował, że komisje decydujące o eutanazji zwierząt powoływane były *ad hoc* z uwzględnieniem Regulaminu i w następstwie wniosków kierowanych przez pracowników Schroniska sprawujących bezpośrednią opiekę nad zwierzętami.

Regulamin Schroniska przewidywał, jako jedno z jego zadań, propagowanie środków antykoncepcyjnych dla zwierząt oraz, w miarę posiadanych warunków ambulatoryjnych, wykonywanie ich sterylizacji.

(dowód: akta kontroli str. 44-53, 473-476)

Wymóg prowadzenia przez Spółdzielnię obligatoryjnej kastracji lub sterylizacji oraz leczenia bezdomnych zwierząt w Schronisku ujęty był w umowach na prowadzenie zadań z zakresu ochrony przed bezdomnymi zwierzętami zawartych z czternastoma gminami. Przykładowo, w umowie z 5 grudnia 2012 r.²⁶ i z 12 listopada 2014 r.²⁷ zawartej pomiędzy Spółdzielnią, jako wykonawcą usługi a Miastem Rybnik Spółdzielnia zobowiązała się (w § 3 pkt 4 i w § 4 pkt 4) m.in. do obligatoryjnej sterylizacji lub kastracji przetrzymywanych bezdomnych zwierząt oraz do zapewnienia stałej niezbędnej opieki weterynaryjnej przetrzymywanym zwierzętom. W umowie z 15 stycznia 2015 r.²⁸ zawartej z Gminą Knurów Spółdzielnia zobowiązała się m.in. do badania i leczenia wylapanych zwierząt, a także do przyjmowania zwierząt poszkodowanych w wypadkach drogowych i ich dalszego leczenia. Z umów zawartych z gminami finansującymi zadania z zakresu ochrony przed bezdomnymi zwierzętami wynikała dopuszczalność przeprowadzania przez Spółdzielnię w Schronisku zabiegów eutanazji zwierząt i usypiania ślepych miotów - zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Jak podał Kierownik Schroniska w okresie 2012-2015 do Schroniska przyjęto odpowiednio 782²⁹, 757³⁰, 708³¹ i 795³² zwierząt. W latach 2012-2015 przeprowadzono zabiegi

²⁵ www.schronisko.rybnik.pl

²⁶ Nr GK.272.6.2012 obowiązującej do 31 grudnia 2014 r.

²⁷ Nr GK.272.5.2014 obowiązującej od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2016 r.

²⁸ Nr ZP.272.1.2.2015 obowiązującej od 1 lutego 2015 r. do 31 stycznia 2018 r.

²⁹ 703 psy i 79 kotów.

³⁰ 662 psy i 95 kotów.

³¹ 619 psów i 89 kotów.

³² 643 psy i 152 koty.

kastracji lub sterylizacji odpowiednio u 283³³, 316³⁴, 340³⁵ i 311³⁶ psów i kotów, tj. kolejno u 36,19%, 41,74%, 48,02% i 39,12% z liczby przyjętych zwierząt. Informacja o przeprowadzonej w Schronisku kastracji lub sterylizacji była odnotowywana w ewidencji bezdomnych psów lub bezdomnych i wolno żyjących kotów przyjętych do Schroniska prowadzonej przez Spółdzielnię oraz była odnotowywana przez lekarzy weterynarzy w prowadzonych dla Schroniska Książkach leczenia zwierząt – zabiegów chirurgicznych przeprowadzonych u psów i kotów. W książkach leczenia wpisywano także informacje na temat przeprowadzonych obowiązkowych szczepieniach przeciwko wściekliznie, o szczepieniach profilaktycznych oraz o wykonanych zabiegach eutanazji zwierząt.

(dowód: akta kontroli str. 90-124, 139-188, 205-216, 298-301, 323-326)

Spółdzielnia zapewniała zwierzętom przyjętym do Schroniska nadzór i podstawową opiekę lekarsko-weterynaryjną, co polegało na przeprowadzaniu przez lekarzy weterynarii ogólnych przeglądów Schroniska (maksymalnie 2 razy w tygodniu), prowadzeniu szczepień przeciwko wściekliznie i szczepień profilaktycznych (wybranych psów i kotów) oraz na przeprowadzeniu zabiegów kastracji i sterylizacji wybranych zwierząt lub zabiegów eutanazji. Czynności te zapewniali na terenie Schroniska³⁷ lekarze weterynarii współpracujący ze Schroniskiem na podstawie dwóch umów³⁸ o świadczenie usług weterynaryjnych, których przedmiotem było wykonywanie szczepień przeciwko wściekliznie i innych szczepień psów przyjętych do Schroniska, zapewnienie niezbędnej opieki weterynaryjnej przetrzymywanym zwierzętom, zapewnienie podstawowych warunków sanitarno-higienicznych przetrzymywanym zwierzętom, humanitarne usypianie zwierząt, leczenie chorych zwierząt, trzygodzinne dyżury w Schronisku (2 razy w tygodniu), przyjazdy interwencyjne w nagłych wypadkach, propagowanie środków antykoncepcyjnych, kastracji, sterylizacji i znakowania zwierząt oraz przeprowadzanie zabiegów kastracji lub sterylizacji u psów lub suk oraz u kotów lub kotek.

(dowód: akta kontroli str. 125-128, 189-216)

7. Ewidencja zwierząt, w tym dokumentowanie ich śmiertelności

Pracownicy Spółdzielni prowadzili ewidencje (wykazy) zwierząt przebywających w Schronisku, osobno dla psów i kotów. Dokumenty te zawierały opis przyjętego zwierzęcia, wiek, płeć, maść i informację o jego oznakowaniu identyfikacyjnym³⁹, datę przyjęcia, datę i miejsce odłowienia⁴⁰, dane osoby lub jednostki dostarczającej (przekazującej) zwierzę, informację o dacie zakończenia kwarantanny, przeprowadzenia zabiegu kastracji lub sterylizacji, datę opuszczenia Schroniska wraz z danymi osoby, której przekazano zwierzę lub datę jego śmierci z adnotacją, czy nastąpiła ona w wyniku przyczyny naturalnej lub na skutek eutanazji (bez wskazania przestanki i uzasadnienia lekarsko-weterynaryjnego). Zwierzęta w chwili przyjmowania do Schroniska nie

³³ U 249 psów i 34 kotów.

³⁴ U 272 psów i 44 kotów.

³⁵ U 296 psów i 44 kotów.

³⁶ U 272 psów i 39 kotów.

³⁷ A w wyjątkowych przypadkach w Przychodni Weterynaryjnej po przewiezieniu zwierzęcia.

³⁸ Nr 1/2013 z stycznia 2013 r. i nr 2/2015 z 1 stycznia 2015 r.

³⁹ W tym numer pozycji w wykazie, a w przypadku psów także indywidualny numer znacznika oraz numeru mikroczipka identyfikacyjnego wszczepionego psu, przy przekazywaniu go do adopcji.

⁴⁰ Wraz ze wskazaniem właściwej miejscowo gminy, która finansowała wyłapanie, transport i utrzymanie zwierzęcia w Schronisku.

były znakowane elektronicznie, gdyż schronisko nie miało takiego obowiązku. W wykazie przyjętych kotów odnotowywano także fakt wypuszczenia zwierzęcia na wolność (poza Schronisko). Nie odnotowano ucieczek zwierząt.

W dniu przeprowadzenia oględzin w Schronisku utrzymywano 265 psów, w tym 7 szczeniąt oraz 14 kotów. W latach 2012–2015 Schronisko przyjęło, odpowiednio: 782, 755, 708 i 795 zwierząt, z czego, odpowiednio: 703, 662, 619 i 643 szt. psów⁴¹. Na podstawie szczegółowej analizy dokumentacji przychodu i rozchodu⁴² zwierząt pochodzących z Gminy i Miasta Czerwionka Leszczyny z okresu 2014 – styczeń 2016 r. stwierdzono kompletność i aktualność prowadzonej ewidencji.

(dowód: akta kontroli str. 67, 159-188, 251-256, 264-275)

Według Spółdzielni w latach 2012 – 2014 w Schronisku padło w ciągu roku odpowiednio 75⁴³, 80⁴⁴ i 55⁴⁵ sztuk zwierząt. W roku 2015 nastąpił znaczny wzrost liczby padłych zwierząt do 234 szt.⁴⁶, co stanowiło ponad 4,2-krotny wzrost w stosunku do roku 2014. Oprócz zgonów z przyczyn naturalnych w Schronisku przeprowadzano zabiegi eutanazji zwierząt oraz zabiegi usypiania ślepych miotów. W latach 2012-2013 takich zabiegów przeprowadzono odpowiednio 77 i 72 (wyłącznie u psów), a w latach 2014-2015 odpowiednio 59⁴⁷ i 23⁴⁸. W całym okresie 2012-2015 uspiono łącznie 29 ślepych miotów zwierząt, w tym 8 psich i 21 kocich.

Wskaźnik śmiertelności⁴⁹ psów i kotów w Schronisku w 2014 r. wyniósł odpowiednio 2,98% i 22,83%, natomiast w 2015 r. wzrósł on ponad pięciokrotnie do 15,03% u psów i ponad dwukrotnie do 52,75% u kotów. W roku 2014 odsetek⁵⁰ przeprowadzonych w Schronisku zabiegów eutanazji wyniósł 6,65% (u psów) i 0,79% (u kotów). Natomiast w 2015 r. odsetek eutanazji u psów spadł do 0,98% (prawie siedmiokrotnie), a wzrósł w przypadku kotów do 7,69% (tj. blisko dziesięciokrotnie).

Przekazana przez Spółdzielnię w 2015 r. oraz w styczniu 2016 r. do zagospodarowania ilość ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego - kategorii 1 (zwłok zwierząt) odpowiadała wadze i ilości zwierząt padłych i poddanych eutanazji w Schronisku⁵¹.

(dowód: akta kontroli str. 44-50, 62, 244, 257, 493-496)

Kierownik Schroniska wyjaśniając przyczyny wysokiej śmiertelności psów i kotów oraz jej wzrostu w 2015 r. podał, że podwyższona śmiertelność u psów spowodowana była zwiększoną liczbą zachorowań na parwowirozę, koronawirozę oraz nosówkę, a także wyjątkowo gorące i suche lato w 2015 r., sprzyjające rozprzestrzenianiu się chorób wirusowych. Według niego do Schroniska trafiały zwierzęta z różnych miejsc i w bardzo zróżnicowanym stanie

⁴¹ Pozostałe osobniki to koty.

⁴² Upadków naturalnych, eutanazji, adopcji i zwrotu właścicielom.

⁴³ 61 psów i 14 kotów.

⁴⁴ 54 psów i 26 kotów.

⁴⁵ 26 psów i 29 kotów.

⁴⁶ 138 psów i 96 kotów.

⁴⁷ 58 u psów i 1 u kota.

⁴⁸ 9 u psów i 14 u kotów.

⁴⁹ Obliczony jako stosunek liczby zmarłych zwierząt w danym roku do liczby zwierząt, które przebywały w Schronisku na początku roku, powiększonej o liczbę zwierząt przyjętych.

⁵⁰ Obliczony, jako stosunek liczby zwierząt poddanych eutanazji w danym roku do liczby zwierząt, które przebywały w Schronisku na początku roku, powiększonej o liczbę zwierząt przyjętych.

⁵¹ Przyjmując, że jeden pies ważył średnio ok. 20 kg, a jeden kot ok. 5 kg.

zdrowotnym i psychicznym, blakające się, stare i schorowane, a Schronisko nie ma wpływu na stan zdrowotny, wiek oraz liczbę przyjmowanych zwierząt. Wskazał, że różnice w liczbie zwierząt padłych oraz poddanych eutanazji wynikają również z sytuacji epizootycznej panującej w danym okresie roku kalendarzowego.

Podwyższona liczba padłych kotów, według Kierownika, spowodowana była bardzo złym stanem zdrowia kociąt trafiających do Schroniska.

(dowód: akta kontroli str. 258-261)

W okresie objętym kontrolą zabiegi uśmiercania zwierząt przebywających w Schronisku wykonywali lekarze weterynarii z Przychodni Weterynaryjnej odpowiadającej za kompleksową opiekę weterynaryjną, sprawujący w danym dniu dyżur w Schronisku lub w Przychodni. Kierownik Schroniska podał, że zgodnie z pkt 8 Regulaminu podstawą do eutanazji jest decyzja trzyosobowej komisji powołanej przez Zarząd Spółdzielni, a ostateczny i najważniejszy głos przy podejmowaniu decyzji ma lekarz weterynarii.

Zgony naturalne oraz przypadki uśmiercenia zwierząt w Schronisku były potwierdzane protokołami sporządzonymi na okoliczność śmierci naturalnej lub eutanazji zwierzęcia, a przypadki uśmiercenia także wpisem w Książce leczenia zwierząt (bez podawania szczegółowej przyczyny medycznej). Eutanazje zwierząt przeprowadzane w Przychodni Weterynaryjnej były dokumentowane zaświadczeniami lekarsko-weterynaryjnymi informującymi o przyczynie wskazującej na uzasadnienie konieczności wykonania zabiegu.

Schronisko nie prowadziło ewidencji ani kontroli zużycia środków wykorzystanych przez lekarzy weterynarii do eutanazji. Rozliczenia wykonywanych usług dokonywane były comiesięcznie na podstawie faktur Przychodni Weterynaryjnej, a płatności były dokonywane za zabiegi bez wykazywania zużycia ww. środków.

(dowód: akta kontroli str. 189-203, 258-261, 353-437, 448-452, 481-492)

Przychodnia Weterynaryjna poinformowała, że w listopadzie i grudniu 2015 r. do uśmiercenia łącznie 14 psów i 19 kotów (oraz jednej sarny) zużyto odpowiednio 163 ml i 115 ml środka Morbital⁵², 6 ml i 8 ml środka Bioketan⁵³ oraz 12 ml i 21 ml środka Xylozyna. Natomiast z dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej będącej w posiadaniu Schroniska wynika, że w powyższym okresie do eutanazji 10 psów i 3 kotów wykorzystano łącznie 85 ml środka Morbital i 4,5 ml środka Bioketan. Powyższa różnica w liczbie uśmierconych zwierząt i zużycia ww. środków wynika z faktu, że lekarze weterynarii przeprowadzali zabiegi eutanazji także poza Schroniskiem⁵⁴, u chorych lub rannych zwierząt dostarczonych w wyniku interwencji Spółdzielni do Przychodni Weterynaryjnej, które nie zostały odnotowane w Książce leczenia zwierząt w Schronisku i w Wykazie zwierząt przebywających w Schronisku⁵⁵.

Zgodnie z informacją lekarzy weterynarii eutanazja przeprowadzana jest zawsze w humanitarny sposób w gabinecie zabiegowym w Schronisku, bez udziału

⁵² Morbital stosowano do właściwej eutanazji po uprzednim przygotowaniu zwierzęcia.

⁵³ Bioketan w połączeniu z Xylozyną (właściwie: ksylozyną) jako środki o działaniu uspokajającym stosowano celem przygotowania zwierzęcia do zabiegu.

⁵⁴ Przypadki te dotyczyły zwierząt z interwencji wykonanych przez Spółdzielnię po wypadkach komunikacyjnych z udziałem zwierząt.

⁵⁵ Informacja o odłowieniu i eutanazji ośmiu chorych lub rannych zwierząt, w tym sarny była odnotowana w wykazie innych interwencji podjętych przez Spółdzielnię.

osób postronnych i jest poprzedzona przygotowaniem zwierzęcia (premedykacją) z wykorzystaniem środków uspokajających.

(dowód: akta kontroli str. 202-203, 263, 440-452)

W latach 2014 i 2015 Spółdzielnia uzyskała od 15 gmin finansujących zadania w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami odpowiednio 843 908,94 zł oraz 872 277,45 zł środków publicznych. W umowach zawartych przez Spółdzielnię z gminami finansującymi ochronę przed bezdomnymi zwierzętami nie zostały wyodrębnione koszty wylapywania zwierząt. Jak wyjaśnił Kierownik Schroniska, środki finansowe uzyskiwane przez Spółdzielnię od gmin z tytułu zawartych umów były i są przeznaczone na funkcjonowanie Schroniska. Każda Gmina ponosi w miarę adekwatne koszty interwencji, przyjęcia, jak i opieki nad zwierzętami w stosunku do liczby zwierząt przyjętych w danym roku kalendarzowym. W kolejnych latach liczba ta jest zmienna i nie da się jej przewidzieć w kolejnym okresie. Spółdzielnia nie sporządzała i nie sporządza analizy kosztów utrzymania jednego zwierzęcia w Schronisku. Rozliczenie przychodów i kosztów finansowych netto Spółdzielni związanych bezpośrednio z działalnością Schroniska w latach 2012, 2013 i 2015 wykazywało nadwyżkę finansową w wysokości 117 634,05 zł, 111 353,14 zł i 54 480,90 zł, a w 2014 r. niedobór w wysokości (-)17 991,44 zł.

Oprócz środków publicznych z tytułu realizacji umów zawartych z gminami Schronisko uzyskało w latach 2014 - 2016 darowizny rzeczowe w postaci: koców, ręczników, dywanów, sprzętu AGD, naczyń, materiałów budowlanych, karmy i akcesoriów dla zwierząt, bud i legowisk. Zgodnie z oświadczeniem Kierownika darowizny te nie zostały nie zostały zaewidencjonowane. W roku 2014 i 2015 Schronisko uzyskało także darowizny finansowe w wysokości 380 zł i 310 zł.

(dowód: akta kontroli str. 243-244, 461-465)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Schronisko znajduje się w odległości około 20 metrów⁵⁶ od grzebowiska zwłok martwych zwierząt i ich części⁵⁷, utworzonego przez Spółdzielnię w 2000 r. i prowadzonego przez Spółdzielnię bez zezwolenia Prezydenta Miasta Rybnika wymaganego na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 4 i ust. 6 ustawy o *utrzymaniu czystości i porządku w gminach*, a więc w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów Schroniska, co narusza §1 ust. 1 rozporządzenia w *sprawie wymagań weterynaryjnych dla schronisk*. Przewiduje on, że schronisko dla zwierząt powinno być zlokalizowane w miejscu oddalonym co najmniej o 150 m od m.in. zakładów prowadzących działalność w zakresie zbierania, przechowywania, operowania, przetwarzania, wykorzystywania lub usuwania ubocznych produktów zwierzęcych. NIK zauważa, że także usytuowanie grzebowiska, względem budynków i obiektów Schroniska jest niewłaściwe, bowiem rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 23 grudnia 1998 r. w *sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych przy zbieraniu, przetwarzaniu, grzebaniu lub spalaniu zwłok zwierzęcych i ich części oraz*

⁵⁶ Na podstawie wycień sporządzonych na podstawie mapy katastralnej nieruchomości Spółdzielni zamieszczonej na stronie <http://mapy.geoportal.gov.pl/imap/>.

⁵⁷ Będących ubocznymi produktami pochodzenia zwierzęcego kategorii 1 lub 2 w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 z dnia 21 października 2009 r. określającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1774/2002 (rozporządzenie o produktach ubocznych pochodzenia zwierzęcego) Dz.U. L 300 z 14.11.2009.

*odpadów poubojowych*⁵⁸, obowiązujące w latach 1999-2000, tj. w okresie, kiedy Spółdzielnia starała się⁵⁹ o uzyskanie zezwolenia Prezydenta Miasta na prowadzenie grzebowiska, w § 2 ust. 1 pkt 2 stanowiło, że zakład utylizujący odpady powinien być położony w odległości co najmniej 150 m od budynków dla zwierząt. Powyższe rozporządzenie, jako jedyną podstawę działania grzebowiska, przywołał we wrześniu 1999 r. Naczelnik Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Rybnika wskazując Spółdzielni szczegółowe wytyczne na temat sposobu postępowania z odpadami zwierzęcymi na terenie przedmiotowego grzebowiska.

Wyjaśniając przyczyny prowadzenia grzebowiska bez zezwolenia Prezes Zarządu Spółdzielni podał m.in., że istniejące grzebowisko stanowiło zawsze element Schroniska prowadzony w ramach jego działalności. Tym samym, w ocenie Spółdzielni, zezwolenie dopuszczające prowadzenie Schroniska nie wymagało wydania odrębnego zezwolenia dla grzebowiska. Spółdzielnia pismem z 7 września 1999 r.⁶⁰ zwróciła się do Urzędu Miasta Rybnika o wydanie warunków i zezwolenia na uruchomienie grzebowiska dla zwierząt, w następstwie, czego uzyskała szczegółowe wskazania lokalizacyjne określone w piśmie⁶¹ z 28 września 1999 r. Decyzją z dnia 9 lutego 2000 r.⁶² Prezydent Miasta Rybnika ustalił warunki zabudowy i zagospodarowania terenu dla inwestycji polegającej na rozbudowie istniejącego schroniska dla zwierząt o grzebowisko. Natomiast decyzją⁶³ z 16 sierpnia 2007 r. Powiatowy Lekarz Weterynarii w Rybniku zatwierdził grzebowisko i nadał mu numer identyfikacyjny i tym samym potwierdził spełnienie, oprócz warunków sanitarno-weterynaryjnych, również formalno-prawnych wymogów funkcjonowania grzebowiska.

Zdaniem NIK ww. wyjaśnienia nie zasługują na uwzględnienie, gdyż Spółdzielnia, we wrześniu 1999 r., podjęła starania o uzyskanie odrębnej decyzji Prezydenta Miasta Rybnika, zezwalającej na prowadzenie grzebowiska, jednak z uwagi na to, że nie spełniało ono wymaganych warunków lokalizacyjnych względem istniejącego wówczas Schroniska, dla umiejscowienia tworzonego zakładu zajmującego się utylizacją zwłok martwych zwierząt Spółdzielnia do 29 lutego 2016 r.⁶⁴ nie uzyskała tego zezwolenia.

(dowód: akta kontroli str. 15-16, 67-71, 133-138, 228-242)

2. W latach 2012-2015 przeprowadzono zabiegi kastracji lub sterylizacji odpowiednio u 283⁶⁵, 316⁶⁶, 340⁶⁷ i 311⁶⁸ psów i kotów, tj. kolejno u 36,19%, 41,74%, 48,02% i 39,12% z liczby przyjętych zwierząt. Pomimo umownego zobowiązania Spółdzielni do przeprowadzania kastracji lub sterylizacji u przyjmowanych do Schroniska zwierząt, na podstawie analizowanej próby 20 kotów przyjętych w 2014 i 2015 r. oraz próby 51 psów przyjętych w styczniu i grudniu 2014 r. oraz w listopadzie i grudniu 2015 r. ustalono, że u 9 kotów

⁵⁸ Dz. U. z 1999 r. Nr 3, poz. 23 ze zm.

⁵⁹ Co opisano we wcześniejszej części niniejszego Wystąpienia (sekcja III.1).

⁶⁰ Pisma tego nie przedstawiono kontrolującemu.

⁶¹ Pismo to nie było decyzją i wskazywało m.in., że działalność grzebowiska powinna być prowadzona zgodnie z ww. rozporządzeniem w sprawie *szczegółowych warunków weterynaryjnych przy zbieraniu, przetwarzaniu, grzebaniu lub spalaniu zwłok zwierzęcych i ich części oraz odpadów poubojowych*. Ponadto wskazano w nim, że grzebowisko należy zlokalizować na części działki przylegającej do drogi polnej oddzielającej Schronisko od przedmiotowej działki, pasem o szerokości ok. 30 – 40 m.

⁶² Nr 32/2000 znak Ar.I-7330/5/99.

⁶³ Nr 54/CHZ/2007.

⁶⁴ Dnia zakończenia czynności kontrolnych w Spółdzielni.

⁶⁵ U 249 psów i 34 kotów.

⁶⁶ U 272 psów i 44 kotów.

⁶⁷ U 296 psów i 44 kotów.

⁶⁸ U 272 psów i 39 kotów.

(45 %) oraz u 19 psów (42 %) nie wykonano takich zabiegów u dorosłych zwierząt po zakończeniu okresu kwarantanny, co stanowi naruszenie warunków umów zawieranych z gminami zlecającymi wykonanie usług w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami, w tym obowiązku wykonywania ww. zabiegów. NIK ocenia krytycznie to, że dziewięć spośród 13 kotów zostało wypuszczonych ze Schroniska⁶⁹ na wolność bez wcześniejszej sterylizacji lub kastracji oraz zauważa, że siedem dorosłych psów spośród 23 adoptowanych psów przekazano nowym właścicielom bez wykonania ww. zabiegów.

Wyjaśniając przyczyny nieprzeprowadzenia kastracji lub sterylizacji wszystkich bezdomnych (i wolno żyjących) przyjętych dorosłych kotów, Kierownik Schroniska wyjaśnił, że odstępowano od przeprowadzenia ww. zabiegów z powodu stwierdzenia przeciwwskazań do tych zabiegów, ze względu na wiek lub stan zdrowia, a także u zwierząt, które trafiły do Schroniska wykastrowane lub wysterylizowane. Zdaniem NIK nie można uwzględnić powyższych wyjaśnień, gdyż zapisy Wykazu zwierząt oraz Książki leczenia zwierząt nie potwierdzają istnienia jakichkolwiek przeciwwskazań lekarskich do przeprowadzenia ww. zabiegów mogących wynikać jedynie z diagnozy poprzedzonej badaniem weterynaryjnym lub danych, że zwierzęta te zostały już wcześniej wysterylizowane lub wykastrowane. Ponadto, jak wynika z analizy Wykazu zwierząt, na 9 ww. kotów przyjętych w marcu 2014 r. oraz w listopadzie i grudniu 2015 r. tylko jeden kot był w wieku⁷⁰ mogącym stanowić przeciwwskazanie do wykonania zabiegu. Praktyka ta nie może być akceptowana, bowiem przyczynia się do niekontrolowanego wzrostu populacji wolno żyjących kotów, a w konsekwencji zwiększenia liczby kotów przyjmowanych do Schroniska oraz liczby wykonywanych zabiegów eutanazji. Na potwierdzenie tej oceny należy wskazać, że w 2015 r. nastąpił znaczny wzrost łącznej liczby przyjętych do Schroniska kotów⁷¹, liczby kotów padłych w Schronisku z „przyczyn naturalnych”⁷² oraz liczby kotów poddanych eutanazji w trakcie roku⁷³.

(dowód: akta kontroli str. 62, 93-124, 139-155, 159-199, 217-222)

Kierownik Schroniska nie wyjaśnił przyczyn braku przeprowadzenia obowiązkowego zabiegu sterylizacji lub kastracji u wszystkich dorosłych psów przyjętych do Schroniska.

Odnosnie zwierząt oddanych do adopcji bez wcześniejszego przeprowadzenia ww. zabiegów wskazał, że zostały one wydane w takim stanie na prośbę lub za zgodą adoptujących, z uwagi na zmiany w psychice zwierzęcia po zabiegu lub ze względu na chęć uzyskania przychówku zwierząt.

Ponadto, według Kierownika do Schroniska trafiały także zwierzęta wykastrowane lub wysterylizowane przez poprzednich właścicieli, co odnotowywano w tymczasowych notatkach. Zdaniem NIK pełne dane na temat zwierzęcia, w tym informacja dotycząca przeprowadzonych zabiegów weterynaryjnych i szczepień musi być trwale udokumentowana w wykazie zwierząt przebywających w Schronisku, do czego zobowiązuje § 6 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia w sprawie wymagań weterynaryjnych dla schronisk. Kierownik przyznał, że błędem jest nieodnotowywanie tego typu informacji w rejestrze

⁶⁹ Co odnotowano m.in. w styczniu 2014 r. (poz. 1192-1194), w kwietniu 2014 r. (poz. 1200, 1202), w listopadzie 2015 r. (poz. 1381-1382, 1384-1386, 1403-1407), w grudniu 2015 r. (poz. 1414, 1417) oraz w styczniu 2016 r. (poz. 1425).

⁷⁰ 5 miesięcy, pozostałych 8 wypuszczonych kotów miało powyżej 1 roku.

⁷¹ Z 89 szt. w 2014 r. do 152 szt. w 2015 r.

⁷² Z 29 szt. w 2014 r. do 96 szt. w 2015 r.

⁷³ 1 kot w 2014 r., 14 kotów w 2015 r., z których przynajmniej 9 kotów miało nie więcej niż 6 miesięcy.

i opisie zwierząt, zapowiadając poprawne sporządzanie takich informacji w przyszłości.

W ocenie NIK nieprzeprowadzanie zabiegów sterylizacji albo kastracji wszystkich bezdomnych zwierząt w Schronisku, a jednocześnie przekazywanie niesterylizowanych lub niekastrowanych zwierząt do adopcji lub wypuszczanie takich zwierząt na wolność stanowi także naruszenie postanowień uchwały nr 87/VII/2015 Rady Miasta Rybnika z dnia 26 lutego 2015 r. w sprawie przyjęcia programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt⁷⁴, która w § 8 stanowi, że ograniczanie populacji bezdomnych zwierząt Miasto Rybnik realizuje m.in. poprzez obowiązkową sterylizację albo kastrację zwierząt z terenu Miasta przebywających w Schronisku⁷⁵; pokrywanie 100% kosztów zabiegów kastracji albo sterylizacji kotów wolno żyjących; wydawanie opiekunom społecznym (karmicielom) skierowań na zabiegi sterylizacji albo kastracji kotów w gabinecie weterynaryjnym. Praktyka wypuszczania niewysterylizowanych lub niewykastrowanych kotów, stosowana przez Schronisko, zmniejszyła skuteczność działań Miasta Rybnik na rzecz ograniczenia populacji bezdomnych zwierząt.

(dowód: akta kontroli str. 217-225)

3. Spółdzielnia nie egzekwowała od Przychodni Weterynaryjnej⁷⁶, która na jej zlecenie sprawowała opiekę weterynaryjną nad zwierzętami w Schronisku, dokumentowania w Książce Leczenia Zwierząt przeprowadzania badań, rozpoznania chorób i leczenia zwierząt, w tym także zwierząt, które planowano poddać eutanazji, co uniemożliwia dokonanie oceny prawidłowości leczenia lub podjęcia decyzji o eutanazji zwierzęcia. Zgodnie z § 7 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji⁷⁷ książka leczenia zwierząt zawiera w szczególności liczbę porządkową; datę i godzinę wykonania czynności lekarsko-weterynaryjnych; imię, nazwisko i adres albo nazwę, siedzibę i adres posiadacza zwierzęcia; opis leczonego zwierzęcia, w tym gatunek, płć, rasę, wiek lub datę urodzenia, maść oraz numer identyfikacyjny (jeżeli posiada); informacje o przebiegu wizyty, w tym: dane uzyskane z wywiadu lekarskiego, rozpoznanie lub wstępne rozpoznanie choroby, nazwę, ilość, dawkowanie i sposób podania zastosowanego lub wydawanego na podstawie recepty produktu leczniczego lub paszy leczniczej, wynik badania klinicznego, sekcyjnego i ewentualnych dodatkowych badań diagnostycznych, informacje o zabiegach leczniczych lub profilaktycznych, zalecenia lekarskie, podpis i pieczęć lekarza weterynarii dokonującego wpisu. Natomiast w Książkach tych za okres od 2014 r. do dnia kontroli (18 stycznia 2016 r.) nie było wpisów dotyczących wyników badań lekarskich i diagnoz oraz zastosowanego leczenia chorych zwierząt, jak też nazw, ilości i dawkowania zastosowanych produktów leczniczych, za wyjątkiem leków zastosowanych przy szczepieniach, zabiegach kastracji lub sterylizacji oraz eutanazji zwierząt, pomimo że z Wykazów zwierząt przebywających w Schronisku wynika, że tylko w styczniu i grudniu 2014 r., w styczniu, lutym, listopadzie i grudniu 2015 r. oraz w styczniu 2016 r. przyjęto do Schroniska co najmniej 29 chorych lub rannych

⁷⁴ http://bip.um.rybnik.eu/docs/2015/03/02/file_1889416.pdf.

⁷⁵ Po odbytej dwutygodniowej kwarantannie i nieodebraniu zwierzęcia przez właściciela, z wyjątkiem zwierząt, u których istnieją przeciwwskazania do wykonania tych zabiegów z uwagi na stan zdrowia i/lub wiek.

⁷⁶ Przychodnia Weterynaryjna w Rybniku S.C.

⁷⁷ Dz. U. nr 224, poz. 1347.

zwierząt⁷⁸. Np. w I kwartale 2014 r. w Książce leczenia zwierząt znajdował się tylko jeden wpis (z 28 lutego) na temat badania lekarskiego i oceny stanu zdrowia psa po wypadku⁷⁹. W okresie od maja do grudnia 2014 r. wpisów na temat oceny stanu zdrowia takich zwierząt nie było wcale⁸⁰.

(dowód: akta kontroli str. 44, 62, 93, 98, 103, 110, 114, 117, 125-128, 140, 147, 150, 153-156, 159-216, 247-250, 299, 324, 340-437)

Zdaniem NIK braki w dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej uniemożliwiają Spółdzielni potwierdzenie, że stała opieka lekarsko-weterynaryjna, zlecona przychodni weterynaryjnej, była należycie wykonywana. Wobec nieegzekwowania obowiązku dokumentowania przeprowadzania badań, rozpoznania chorób i leczenia zwierząt przyjmowanych do Schroniska niemożliwe było potwierdzenie, że Spółdzielnia, korzystając z usług Przychodni Weterynaryjnej prawidłowo wywiązywała się z obowiązków, o których mowa w art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie zwierząt oraz umów zawartych z gminami finansującymi ochronę przed bezdomnymi zwierzętami, w tym zapewnienia im niezbędnej opieki weterynaryjnej i leczenia.

(dowód: akta kontroli str. 44, 62, 93, 98, 103, 110, 114, 117, 140, 147, 150, 153-156, 299, 324)

4. Nieudzielenie pomocy choremu zwierzęciu. W trakcie przeprowadzonych w dniu 18 stycznia 2016 r. oględzin Schroniska, w jednym z kojców znajdował się pies⁸¹ odłowiony na terenie Gminy Gaszowice i przyjęty do Schroniska 9 grudnia 2015 r., którego stan fizyczny i psychiczny wskazywał na objawy choroby, zdenerwowania i znacznego wychudzenia. Zdaniem NIK zwierzę to powinno zostać poddane obserwacji, diagnostyce i leczeniu w innym miejscu. Na podstawie dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej leczenia zwierząt posiadanej przez w Schronisko ustalono, że do 18 stycznia pies ten, pomimo zakończenia 23 grudnia 2015 r. okresu kwarantanny, nie był poddany badaniu lekarskiemu lub diagnostycznemu i leczeniu, ani obowiązkowemu zabiegowi kastracji⁸². Niezbędne leczenie weterynaryjne ww. zwierzęcia zostało wdrożone dopiero od 19 stycznia 2016 r. tj. po rozpoczęciu kontroli NIK i udokumentowaniu stanu ww. psa w protokole oględzin, mimo że z umów z dnia 31 grudnia 2014 r. i 30 grudnia 2015 r. zawartych z Gminą Gaszowice wynikało zobowiązanie zapewnienia niezbędnej opieki weterynaryjnej nad odłowionymi zwierzętami oraz obowiązek sterylizacji lub kastracji zwierząt w Schronisku.

(dowód: akta kontroli str. 48-50, 66-71, 147-152, 178, 203-204, 210-212)

Lekarze weterynarii obsługujący Schronisko wyjaśnili, że we wpisach w Książce leczenia zwierząt pt. *Przegląd Schroniska* ujmują wszystkie czynności lekarsko-weterynaryjne związane z oględzinami, badaniem i podjętymi decyzjami w zakresie leczenia, bądź też eutanazji zwierząt. Ponadto pierwsza pomoc zwierzętom udzielana była także w trakcie dyżuru w Przychodni Weterynaryjnej,

⁷⁸ 20 psów i 9 kotów: poz. 953 z 01.01.2014 r. - pies, poz. 966 z 06.01.2014 r. - pies, poz. 975 z 09.01.2014 r. - pies, poz. 983 z 14.01.2014 r. - pies, poz. 984 z 14.01.2014 r. - pies, poz. 1000 z 27.01.2014 r. - pies, poz. 1007 z 30.01.2014 r. - pies, poz. 1010 z 31.01.2014 r. - pies, poz. 1526 z 19.12.2014 r. - pies, poz. 1554 z 2.01.2015 r., poz. 1568 z 04.01.2015 r. - pies, poz. 1570 z 12.01.2015 r. - pies, poz. 1577 z 15.01.2015 r. - pies, poz. 1609 z 08.02.2015 r. - pies, poz. 2099 z 13.11.2015 r. - pies, poz. 2100 z 16.11.2015 r. - pies, poz. 2122 z 30.11.2015 r. - pies, poz. 2170 z 24.12.2015 r. - pies, poz. 2186 z 02.01.2016 r. - pies, poz. 2231 z 23.01.2016 r. - pies, poz. 1387 z 09.11.2015 r. - młody kot, poz. 1390 do 1396 z 09.11.2015 r. - 7 młodych kotów, poz. 1420 z 23.12.2015 r. - kot.

⁷⁹ Bez możliwości jego identyfikacji.

⁸⁰ Przy czym w sierpniu 2014 r. w Książce leczenia odnotowano wyłącznie jeden wpis (z 7 sierpnia).

⁸¹ Poz. wykazu 2142, nr znacznika 173, mały mieszańiec czarny, samiec, w opisie psa nie podano, aby zwierzę to było wówczas chore lub niedożywione.

⁸² Został jedynie zaszczepiony przeciwko wściekliznie.

gdzie zwierzęta są badane, diagnozowane i leczone, a te zabiegi są wpisywane bezpośrednio do wizyt w Przychodni.

Przyjmując ww. wyjaśnienia NIK zauważa, że nie zostały one poparte dowodami potwierdzającymi fakt leczenia zwierząt objętych analizą poza Schroniskiem, a dokumentowanie czynności weterynaryjnych przeprowadzonych w Schronisku było niezgodne z § 7 rozporządzenia w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji⁸³. Zgodnie z ww. przepisem lekarz weterynarii ma obowiązek szczegółowego dokumentowania przeprowadzonych czynności lekarsko-weterynaryjnych w stosunku do zwierząt, odnotowując m.in. liczbę porządkową wpisu, datę i godzinę wykonania czynności, opis leczonego zwierzęcia, w tym gatunek, płęć, rasę, wiek lub datę urodzenia, umaszczenie oraz numer identyfikacyjny oraz szczegółowe dane z przebiegu wizyty (dane z wywiadu, rozpoznanie lub wstępne rozpoznanie choroby; nazwę, ilość, dawkowanie i sposób podania zastosowanego produktu leczniczego lub paszy leczniczej, wyniki badań, informacje o zabiegach leczniczych lub profilaktycznych i zalecenia lekarskie). Zdaniem NIK, niezbędnych wpisów w dokumentacji leczenia zwierząt na temat czynności lekarsko-weterynaryjnych nie można zastępować sformułowaniem „przeгляд schroniska”. W przypadku wizyt i porad lekarsko-weterynaryjnych udzielonych zwierzętom poza Schroniskiem, w przychodni weterynaryjnej, lekarze weterynarii mają obowiązek wydania posiadaczowi zwierzęcia dokumentu lub wydruku potwierdzającego opis badania, przebieg wizyty i zaleceń lekarskich. Schronisko było natomiast zobowiązane, zgodnie z pkt. VI.4 Regulaminu, do prowadzenia oddzielnej kartoteki zwierząt przeznaczonej do uwidaczniania całej historii pobytu zwierzęcia w Schronisku, wszystkich zabiegów, którym poddano zwierzę, jak również zastosowanych leków. Ani lekarze, ani Schronisko do 29 lutego 2016 r. nie przedstawiło tego typu dokumentów.

(dowód: akta kontroli str. 189-204, 413-414, 417-418, 425-426, 451-452, 479- 480)

W odpowiedzi na pytanie dlaczego zwierzęta chore, ranne lub uznawane w Schronisku za agresywne nie były badane, diagnozowane i leczone w celu ograniczenia śmiertelności zwierząt z powodu chorób lub zmniejszenia ilości zabiegów eutanazji Zarząd Spółdzielni wyjaśnił m.in., że w stosunku do każdego zwierzęcia podejmowana była kolegialna decyzja czy może ono „dalej żyć jedynie cierpiąc i znosząc ból”, z udziałem lekarza weterynarii, na podstawie wszystkich zobiektywizowanych kryteriów, w tym stanu zdrowia i wieku zwierzęcia oraz kosztów jego ewentualnego leczenia.

Lekarze weterynarii wyjaśnili, że przeprowadzone eutanazje zwierząt potwierdzone były wydawanymi zaświadczeniami i wpisami do książek leczenia. NIK przyjmując do wiadomości ww. wyjaśnienia zauważa, że Schronisko za okresy objęte szczegółowym badaniem (tj. styczeń i grudzień 2014 r., styczeń, luty, listopad i grudzień 2015 r. oraz styczeń 2016 r.) dysponowało⁸⁴ jedynie sześcioma zaświadczeniami lekarsko-weterynaryjnymi potwierdzających badanie i ogólny stan zdrowia 12 zwierząt (3 psów i 9 kotów) przebywających w Schronisku, uśmierconych z powodu urazów powypadkowych, starości, wodobrzusza, porażenia części ciała lub zapalenia górnych dróg oddechowych. Natomiast w książce leczenia zwierząt w Schronisku, dokumentując fakt przeprowadzenia eutanazji zwierząt nie podawano danych identyfikacyjnych

⁸³ Dz. U. nr 224, poz. 1347.

⁸⁴ Do 29 lutego 2016 r.

zwierząt oraz wyników badania i szczegółowych przyczyn medycznych lub obiektywnych przeprowadzenia zabiegu. Tylko w listopadzie i grudniu 2015 r. poddano eutanazji łącznie 26 zwierząt (12 psów i 14 kotów) przebywających w Schronisku. W ocenie NIK zapisy w dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej służącej do dokumentowania stanu zdrowia i leczenia zwierząt nie pozwalały potwierdzić, że zwierzęta przyjmowane do Schroniska były badane lub diagnozowane.

(dowód: akta kontroli str. 125-128, 160, 162, 164, 179, 181, 186-187, 353-437, 451-452, 473-476)

5. Od 12 lipca 2000 r. w Schronisku obowiązywały zapisy Regulaminu Schroniska dla Bezdomnych Zwierząt w Rybniku wprowadzonego przez Zarząd Spółdzielni dotyczące usypiania (eutanazji) zwierząt⁸⁵. Przewidywały one wymóg usypiania (eutanazji) zwierząt zaraźliwie chorych, powypadkowych nierokujących nadziei na wyzdrowienie, starych, niedołączonych, cierpiących – bez szans na adopcję oraz bardzo agresywnych, stwarzających zagrożenie dla ludzi i zwierząt. Zapisy te (za wyjątkiem zwierząt bardzo agresywnych) nie odpowiadały w pełni przesłankom określonym w art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie zwierząt. Stanowi on bowiem, że zabrania się zabijania zwierząt, z wyjątkiem m.in.: konieczności bezzwłocznego uśmiercenia (pkt 3), działań niezbędnych do usunięcia poważnego zagrożenia sanitarnego ludzi lub zwierząt (pkt 4), usuwania osobników bezpośrednio zagrażających ludziom lub innym zwierzętom, jeżeli nie jest możliwy inny sposób usunięcia zagrożenia (pkt 5), usypiania ślepych miotów (pkt 7), zgodnie z art. 33 ww. ustawy.

Wyjaśniając zapisy w Regulaminie Schroniska dotyczące usypiania zwierząt, Zarząd Spółdzielni podał, że ww. zapis Regulaminu stanowił powielenie art. 33 ust. 1 ustawy o ochronie zwierząt, uchylonego z dniem 1 stycznia 2012 r.⁸⁶, który określał wówczas enumeratywne przypadki, w których dopuszczalne jest uśmiercenie zwierzęcia. Zarząd wskazał, że wobec braku jednoznacznych zapisów, podstawą dopuszczającą uśmiercenie (eutanazję) zwierząt jest zapis art. 6 ust. 1 pkt 3 w związku z art. 4 pkt 3 ustawy o ochronie zwierząt, który *dopuszcza zabijanie zwierząt w przypadku konieczności bezzwłocznego uśmiercenia rozumianego, jako obiektywny stan rzeczy stwierdzony, w miarę możliwości, przez lekarza weterynarii, polegający na tym, że zwierzę może dalej żyć jedynie cierpiąc i znosząc ból, a moralnym obowiązkiem człowieka staje się skrócenie cierpienia zwierzęcia* oraz art. 6 ust. 1 pkt 4 i pkt 5 ww. ustawy. Zdaniem Zarządu, przytoczone zapisy Regulaminu mieszczą się w obowiązujących ramach prawnych.

(dowód: akta kontroli str. 44-50, 473-476)

Zdaniem NIK niedokonanie zmian w Regulaminie Schroniska umożliwia kwalifikowanie do zabiegu eutanazji zwierząt na podstawie jedynie choroby zakaźnej, starości, niedołączności i braku szansy na adopcję, czego nie przewiduje ustawa o ochronie zwierząt.

(dowód: akta kontroli str. 44-50, 473-476)

6. W dokumentach pn. „protokoły spisanych na okoliczność eutanazji”⁸⁷ dotyczących 15 zwierząt (13 psów i 2 kotów), uśpionych w ośmiu badanych okresach miesięcznych⁸⁸ wskazano ogólnie, jako przyczynę eutanazji,

⁸⁵ w dziale VIII, Punkt 1 i 2 Regulaminu.

⁸⁶ Ustawą z dnia 21 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. nr 230, poz. 1373).

⁸⁷ W dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej potwierdzano jedynie fakt dokonania eutanazji, bez podania przyczyn.

⁸⁸ Styczeń, luty, grudzień 2014 r., czerwiec, wrzesień, listopad, grudzień 2015 r., styczeń 2016 r.

„agresywność wobec ludzi i zwierząt”, bez podania w jaki sposób tak opisane zwierzę, przetrzymywane przez okres od kilku tygodni do kilku miesięcy w Schronisku zapewniającym prawidłowe warunki do izolowania takich osobników, w chwili podjęcia decyzji o konieczności uśmiercenia, stanowiło bezpośrednie zagrożenie dla ludzi lub innych zwierząt. Zdaniem NIK, tylko wskazanie i udokumentowanie faktycznych przesłanek może stanowić podstawę podjęcia decyzji o uśmierceniu, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o ochronie zwierząt.

Zarząd Spółdzielni wyjaśnił m.in., że w przypadku dojrzałych zwierząt trwale agresywnych utrudniona jest nie tylko ich socjalizacja, ale i adopcja ze względu na istnienie bezpośredniego zagrożenia dla ludzi i pozostałych zwierząt w Schronisku. Ponadto zdaniem Zarządu niezaprzeczalny jest zły wpływ agresywnych zwierząt na pozostałe zwierzęta, a ich separacja nie jest rozwiązaniem problemu, a jego nawarstwieniem.

NIK przyjmując do wiadomości ww. wyjaśnienia zauważa, że przeprowadzenie analizowanych zabiegów eutanazji nie zostało udokumentowane faktem wystąpienia koniecznej przesłanki (zaistnienie faktycznej i bezpośredniej agresji), badaniem lekarskim zwierzęcia z wywiadem lekarskim na temat obserwacji i analizy przyczyn zachowań agresywnych, a przede wszystkim orzeczenia lekarskiego. W ocenie NIK, w przypadku kotów, izolacja i obserwacja zwierząt może pozwolić na określenie czy zachowania „agresywne” nie są naturalną cechą instynktu osobnika (drapieżnika) wolno żyjącego w środowisku lub nie jest wywołane stresem i mogłoby umożliwić wypuszczenie takiego zwierzęcia na wolność po uprzednim zaszczepieniu przeciwko wściekliznie i wykastrowaniu lub wysterylizowaniu.

(dowód: akta kontroli str. 359, 361, 368, 382, 386, 388, 394, 395, 400, 405, 406, 430, 451-452)

7. Spółdzielnia w latach 2014 -2016, nie złożyła Dyrektorowi Zarządu Dróg i Służb Komunalnych w Czerwionce Leszczynach żadnego sprawozdania kwartalnego (do 20 dnia następnego miesiąca) ani rocznego (do 20 stycznia roku następnego) zawierającego szczegółowe dane z ewidencji przyjętych i rozdysponowanych zwierząt (...) za 2014 i 2015 r., do czego była zobowiązana postanowieniami § 4 ust. 1 lit. h umów zawartych z Gminą i Miastem Czerwionka Leszczyny - Zarządem Dróg i Służb Komunalnych. Spółdzielnia składała jedynie comiesięczne wypisy z ewidencji zwierząt w Schronisku.

Kierownik wyjaśnił m.in., że w przeszłości kilkakrotnie zaistniała potrzeba złożenia raportu częściej niż wynikało to z umowy, w związku z czym ustnie ustalono, iż raporty będą składane co miesiąc. NIK nie uwzględniła powyższego wyjaśnienia, gdyż z zapisu umów zawartych z Gminą Czerwionka Leszczyny jednoznacznie wynika, że wymagała ona szczegółowego informowania na temat „historii przyjętych zwierząt”. Zdaniem NIK, skutkiem przyjętego trybu raportowania ww. Gmina nie uzyskiwała informacji o losie zwierząt uśmierconych lub padłych w kolejnym okresie miesięcznym.

(dowód: akta kontroli str. 109-112, 251-256, 264-330)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że:

- wyniki oględzin przeprowadzonych z udziałem specjalisty⁸⁹ wskazują, iż usytuowanie wewnętrznej kociarni na terenie głównego pomieszczenia (korytarza)

⁸⁹ Inspektora ds. ochrony zwierząt.

w budynku Schroniska i jej wyposażenie nie sprzyjało dobrostanowi utrzymywanych w niej kotów oraz ich naturalnemu zachowaniu. Zdaniem specjalisty biorącego udział w oględzinach, przegrody (ściany zewnętrzne) kociarni powinny być wykonane z pełnych elementów zapewniających izolację kotów od otoczenia i innych gatunków zwierząt (psów), ograniczając stres. Ponadto w pomieszczeniu tym powinna znajdować się większa liczba skrytek⁹⁰, które dawałyby tym zwierzętom możliwość ukrywania się,

- w sprawozdaniach miesięcznych (tzw. wypisach z ewidencji zwierząt w Schronisku) z bieżącej realizacji usługi świadczonej przez Spółdzielnię w zakresie zapewnienia opieki nad bezdomnymi zwierzętami z terenu Gminy i Miasta Czerwionka Leszczyny wykazywano, jako zwierzęta przyjęte do Schroniska, psy i koty padłe lub poddane eutanazji na skutek wypadków (potrąceń) oraz padłe ślepe mioty, które nie były ujęte w Wykazie zwierząt przyjętych do Schroniska. Przeprowadzanie ww. interwencji przewidywała umowa zawarta z ww. Gminą i nie były one odrębnie rozliczane. Kierownik Schroniska potwierdził, że zwierzęta poddane eutanazji lub padłe na skutek potrąceń lub uśmiercone ślepe mioty nie trafiają do Schroniska i nie są przyjmowane na stan zwierząt. Wyjaśnił, że interwencje te były ujmowane w ewidencji „Inne”, a wykazanie tych zwierząt w comiesięcznych raportach miało na celu poinformowanie zleceniodawcy o przeprowadzonej interwencji. Zdaniem NIK, taki sposób informowania o realizacji usług powodował, że Gmina nie uzyskiwała faktycznych danych na temat ilości zwierząt przyjętych do Schroniska.

(dowód: akta kontroli str. 67-72, 77, 83-84, 109-113)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzenia nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

2. Ocena prawidłowości i skuteczności działań adopcyjnych

Opis stanu faktycznego

1. W umowach z gminami finansującymi zadania w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami nie zostały określone szczegółowe obowiązki Spółdzielni związane z adopcją zwierząt ze Schroniska przez nowych właścicieli. Przykładowo, w umowie zawartej 5 grudnia 2012 r.⁹¹ i 12 listopada 2014 r.⁹² z Miastem Rybnik ustalono, że jednym z obowiązków Spółdzielni jest poszukiwanie właścicieli dla bezdomnych zwierząt. W umowie z 2 stycznia 2014 r.⁹³ zawartej z Gminą Miastem Pszów Spółdzielnia zobowiązała się m.in. do lokowania bezdomnych psów i kotów u mieszkańców chętnych do przyjęcia zwierzęcia w celu dalszego jego utrzymywania. Gmina Knurów w umowie z 15 stycznia 2015 r.⁹⁴ zobowiązała Spółdzielnię m.in. do prowadzenia efektywnych działań, mających na przekazywanie bezdomnych zwierząt nowym opiekunom.

Do zadań Schroniska ustalonych przez Zarząd Spółdzielni w Regulaminie z 12 lipca 2000 r. należało m.in. przekazywanie zwierząt osobom

⁹⁰ Np. z kartonowych pudeł.

⁹¹ Nr GK.272.6.2012 obowiązującej do 31 grudnia 2014 r.

⁹² Nr GK.272.5.2014.

⁹³ Nr CRU.025.2014.

⁹⁴ Nr ZP.272.1.2.2015.

zainteresowanym ich posiadaniem, zdolnym zapewnić im należyte warunki bytowania oraz poszukiwanie nowych domów dla zwierząt porzuconych, bezdomnych lub które nie są w stanie przeżyć na wolności. Regulamin przewiduje, że zwierzę może zostać sprzedane zainteresowanej osobie po 14 dniach jego pobytu w Schronisku. Zarząd Spółdzielni ustalił cennik stałych opłat ryczałtowych za wydanie zwierzęcia do adopcji (40 zł za dorosłego psa, 50 zł za szczeniaka, od 5 do 20 zł za kota).

(dowód: akta kontroli str. 44-48, 93, 98, 114, 117-118)

Spółdzielnia na stronie internetowej Schroniska zamieściła dane kontaktowe i treści informujące o możliwość pozyskania zwierzęcia w formie adopcji. Podano ogólne warunki, jakie musi spełniać osoba zainteresowana adopcją zwierzęcia oraz informację, że warunkiem jej przeprowadzenia jest podpisanie umowy adopcyjnej oraz uiszczenie zryczałtowanej opłaty. Na stronie internetowej Schroniska prezentowano fotografie i opisy psów przeznaczonych do adopcji oraz zdjęcia poglądowe kotów. W celu promocji adopcji zwierząt Spółdzielnia korzystała też z funkcji internetowego serwisu społecznościowego Facebook, gdzie również zamieszczano zdjęcia psów oferowanych do adopcji oraz inne informacje o funkcjonowaniu Schroniska.

(dowód: akta kontroli str. 53-58, 465)

Spółdzielnia i pracownicy Schroniska nie prowadzili w latach 2014, 2015 oraz w styczniu 2016 r. innych działań informacyjnych promujących adopcję zwierząt. Zgodnie z oświadczeniem i wyjaśnieniem Kierownika, pięć udokumentowanych akcji z ww. okresu, edukujących dzieci i młodzież oraz informujących o działalności Schroniska zostało zorganizowanych przez osoby fizyczne i instytucje zewnętrzne (galeria handlowa, fundacja, szkoły). Schronisko współpracowało z organizatorami tych przedsięwzięć oraz z regionalnymi mediami w celu propagowania i zwiększenia adopcji zwierząt.

Według wyjaśnienia Kierownika Schroniska na jego terenie posiada siedzibę rybnicki Oddział Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami, który korzysta z pomieszczeń na potrzeby zebrań członków. Schronisko jest czynne i dostępne dla wszystkich odwiedzających codziennie w wyznaczonych godzinach. W tych godzinach jest możliwy wybór zwierzęcia do adopcji. Zgodnie z wyjaśnieniami Kierownika, Spółdzielnia, jako podmiot gospodarczy nie może korzystać z pomocy wolontariuszy wykonujących fizyczne prace w Schronisku. W celu zwiększenia liczby adopcji zwierząt Schronisko nawiązało współpracę ze stałą grupą osób, które wyprowadzają psy na spacerzy raz w tygodniu.

(dowód: akta kontroli str. 461-472)

Spółdzielnia w latach 2014 i 2015 przekazała ze Schroniska nowym właścicielom odpowiednio 415⁹⁵ i 378⁹⁶ zwierząt. W latach 2012 i 2013 liczba adoptowanych zwierząt była wyższa i wynosiła ona odpowiednio 506 i 451. Ponadto w kontrolowanym okresie zwrócono dotychczasowym właścicielom 165 i 195 odłowionych psów (w 2014 r. i 2015 r.) oraz 2 koty (w 2015 r.).

Na potwierdzenie przeprowadzonej adopcji zwierzęcia sporządzana była umowa adopcyjna psa oraz pokwitowanie rozchodu zwierząt i wniesionej opłaty⁹⁷ za przeprowadzoną adopcję psa lub kota. W umowie zawierano

---

⁹⁵ 348 psów i 67 kotów.

⁹⁶ 326 psów i 52 koty.

⁹⁷ W kwocie od 10 do 50 zł.

informacje identyfikacyjne i opisowe na temat adoptowanego zwierzęcia⁹⁸, adnotację o wydaniu książeczki zdrowia oraz tekst zobowiązania adoptującego do przestrzegania właściwych warunków bytowania zwierzęcia i zapewnienia opieki weterynaryjnej. Schronisko zastrzegło sobie prawo przeprowadzenia inspekcji w nowym miejscu pobytu adoptowanego zwierzęcia w celu sprawdzenia warunków jego bytowania. O adopcji zwierzęcia i danych nowego właściciela dokonywano adnotacji w wykazie zwierząt przebywających w Schronisku. Analiza dokumentów adopcyjnych (wykazu i umów) nie wykazała przypadków przekazywania większej ilości zwierząt jednej osobie⁹⁹.

Zwrot zwierzęcia dotychczasowemu właścicielowi dokumentowano wyłącznie za pomocą pokwitowania rozchodu i wpłaty stałej opłaty ryczałtowej w wysokości 50 zł za odbiór psa lub pokwitowaniem rozchodu (bez wpłaty) za odbiór kota oraz adnotacją w wykazie zwierząt. Ogółem ze sprzedaży ww. usług (opłat adopcyjnych i za odbiór psa) Spółdzielnia w latach 2014 i 2015 uzyskała przychód w wysokości 16 046,34 zł i 16 195,06 zł netto.

(dowód: akta kontroli str. 62, 159-188, 243, 272-275, 332-339, 438-439, 513-559)

2. Wszystkie zwierzęta przekazane przez Spółdzielnię do adopcji były zaszczepione przeciwko wściekliznie. Informacje o przeprowadzeniu szczepienia były odnotowywane w książeczce zdrowia zwierzęcia i w umowie adopcyjnej. Potwierdzeniem szczepienia były karty szczepień zwierząt prowadzone w Schronisku. Zgodnie z wyjaśnieniem Kierownika prawie wszystkie adoptowane zwierzęta były wysterylizowane lub wykastrowane.

W Schronisku wystąpiły przypadki zwrotu zwierząt po nieudanej adopcji. Takie przypadki były odnotowywane w ewidencji zwierząt jako zwrot psa. Zgodnie z wyjaśnieniem Kierownika Schroniska są to pojedyncze sytuacje w skali roku.

W okresie od 1 grudnia 2015 do 18 stycznia 2016 r. były dwa przypadki zwracania zwierząt do schroniska przez nowych właścicieli. (23 grudnia 2015 r. i 7 stycznia 2016 r.).

(dowód: akta kontroli str. 179, 181, 461-465)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że malejąca od 2012 r. liczba adopcji zwierząt może być efektem nie podejmowania przez Schronisko akcji promujących adopcje i ich niskiej skuteczności. Zdaniem NIK, Spółdzielnia może wykorzystać możliwości współpracy z organizacjami pozarządowymi z terenu obsługiwanych gmin, które mogłyby wspierać Spółdzielnię w przekazywaniu lokalnym społecznościom informacji o odłowionych zwierzętach oraz udzielać wsparcia dla działań Schroniska na rzecz znajdowania im właścicieli.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w zbadanym obszarze.

Ocena cząstkowa

⁹⁸ Pleć, rasa, umaszczenie, cechy szczególne, nr rejestru, dane i daty przeprowadzonych zabiegów, informacje o kwarantannie i szczepieniach, a w przypadku psów także numer wszczepionego chipa identyfikacyjnego.

⁹⁹ Powyższe potwierdziła także analiza anonimowych ankiet otrzymanych od osób, które w latach 2014-2015 adoptowały zwierzęta ze Schroniska. Ankiety wysłano do wybranych losowo 50 osób, odpowiedzi uzyskano od 16 ankietowanych, dwie osoby odesłały puste ankiety i odmówiły odpowiedzi na pytania, jedna przesyłka z ankietą została niedoręczona i zwrócona NIK. Czterech ankietowanych zwróciło uwagę, że adoptowane zwierzęta wymagały pomocy lekarza weterynarii lub potwierdziło, że adoptowane zwierzęta nie były wykastrowane lub wysterylizowane jak też, że nie uzyskało numeru danych numeru czipa, którym zwierzę powinno być oznakowane.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁰⁰, wnosi o:

1. **Zapewnienie zgodności lokalizacji obiektu Schroniska z wymogami rozporządzenia w sprawie wymagań weterynaryjnych dla schronisk.**
2. **Uzyskanie zezwolenia na prowadzenie grzebowiska zwłok zwierząt i ich części, prowadzonego przez Spółdzielnię.**
3. **Usunięcie niezgodności Regulaminu Schroniska z przepisami ustawy o ochronie zwierząt.**
4. **Przeprowadzanie zabiegów kastracji i sterylizacji u wszystkich bezdomnych zwierząt, u których nie ma przeciwwskazań medycznych do wykonania zabiegu i niedopuszczanie do przekazywania do adopcji zwierząt lub wypuszczania na wolność kotów, u których nie przeprowadzono ww. zabiegu.**
5. **Egzekwowanie prawidłowego dokumentowania badań, diagnostyki i niezbędnego leczenia chorych lub rannych zwierząt przebywających w Schronisku od podmiotów, którym zlecono prowadzenie opieki lekarsko-weterynaryjnej.**
6. **Prowadzenie dokumentacji zwierząt poddawanych eutanazji w sposób umożliwiający jednoznaczne określenie przyczyny przeprowadzenia zabiegu.**
7. **Przekazywanie wymaganych okresowych kwartalnych i rocznych sprawozdań z realizacji usług na rzecz gmin w zakresie zapewnienia opieki nad bezdomnymi zwierzętami w terminach wynikających z zawartych umów.**

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

¹⁰⁰ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 31 marca 2016 r.

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

**Kontroler
Artur Stekla
Gł. specjalista kontroli państwowej**

.....